

сонажа. Автор є гідом по вигаданому ним світу та коментатором подій, оповідачем. Саме його мова допомагає створити відповідну атмосферу. Автор звертається до таких прийомів:

– гумористичного зображення канонів, притаманних класичному фентезі: надприродних реалій та законів, символічних артефактів;

– відповідних вербальних прийомів комічного для гумористичного опису дійсності у тексті.

Дослідження парадоксу як маркера комічного залишається актуальним питанням текстолінгвістики та лінгвостилістики. Осмислення парадоксу є перспективним для розуміння сутності гумору, англомовного дискурсу.

Література

1. Кобякова І.К. Креативне конструювання вторинних утворень в англомовному дискурсі: Монографія. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 128 с.

2. Шмид В. Заметки о парадоксе // Парадоксы русской литературы // Под ред. В. Марковича, В. Шмида. – СПб.: Инапресс, 2001. С. 9–16.

Джерело ілюстративного матеріалу

Terry Pratchett. *Witches Abroad*. – London: Victor Gollancz, 1992. – 312 p.

УДК 81'42:808.5

ІЛЬНИЦЬКА Л.Л.
(Хмельницький)

МЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджується метафора як один з основних риторичних засобів у сучасному англомовному політичному дискурсі. На матеріалі передвиборчої кампанії 2008 року в США було визначено особливості використання, основні функції та види метафор у промовах політиків.

Проблема взаємодії мови і влади є надзвичайно актуальною в умовах мінливого геополітичного балансу в світі. Своє вираження ця проблема знайшла у політичному дискурсі, який може бути визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, що оформилися згідно з існуючими традиціями й пройшли перевірку досвідом [1, с. 6]. Суспільне призначення політичного дискурсу полягає в тому, щоб навіяти адресатам – членам суспільства – необхідність “політично вірних” дій і(або) оцінок. Іншими словами, мета політичного дискурсу – не описати, а переконати або сформувати підґрунтя для переконання та спонукати до дій [7, с. 104]. Особливості комунікативної стратегії суб’єктів політичного дискурсу зумовлюють наповнення текстів лексичними одиницями, що надають виступам експресивного забарвлення, виявляють позицію в оцінці політичних подій, свідчать про високий рівень культури мовлення. Одним з основних риторичних засобів створення образності та емоційного забарвлення у мовленні політиків є метафора.

Якщо метою тексту є досягнення емоційного збудження або переконання, то очевидно, що без метафори як механізму перетворення значення слів або фрагментів тексту не обійтись. Роль метафори полягає в сугестивному насиченні тексту [3, с. 187]. Таким чином можна сказати, що політичний дискурс є природним середовищем для створення та функціонування метафори.

Зростання інтересу науковців до феномену метафори цілком адекватне тій ролі, яку вона відіграє у нашому пізнанні, у мові та соціальній свідомості суспільства, зокрема, в процесі соціальної взаємодії, в тому числі, у механізмах впливу політичних текстів на адресанта (А.Д. Белова, Х.П. Дацшин, Г.Г. Почепцов, О.І. Шейгал та ін.). *Метою дослідження* є аналіз особливостей використання метафор у політичних промовах та під час теледебатів двох основних претендентів на посаду президента США – сенаторів Дж. Маккейна та Б. Обама. Ця передвиборча кампанія мала свої особливості. Незважаючи на те, що у передвиборчих програмах обох кандидатів не було принципових розбіжностей, явка виборців сягнула найвищої позначки за останні сто років. Отже, можна припустити, що саме вміння політиків переконати виборців, залучити їх на свій бік стало однією з причин довіри виборців.

Процес метафоризації є багатоаспектним явищем, саме тому досі не існує єдиної, чіткої визначеної сучасної класифікації типів метафори. Для нашого дослідження актуальною є класифікація Б. Тошовича, що бере до уваги частотність використання, стійкість, статику. Відповідно, Б. Тошович виділяє два типи метафор: статичну та динамічну. Статична, або ж колективна, – це метафора, яка

втратила виразність і перетворилася в мертву, застиглу. Метафору, що відрізняється нестійкістю, непередбачуваністю, дослідник називає динамічною, її основною характеристикою вважає okazional'nost', відсутність колективної ознаки [4, с. 224]. Така метафора є продуктом okazional'nogo метафоричного перенесення номінації, результатом індивідуальної творчості суб'єкта мовлення.

Аналіз сучасного англомовного політичного дискурсу дає підставу стверджувати, що в мовленні політиків переважають “мертві” метафори, функцією яких є первинна номінація реалій політичного життя: *tax relief, oil addiction, racial lens, the path to understanding, a new crossroad, doors of democracy, a battle of ideas, root problem, economic climate, a spending freeze*.

Стерті політичні метафори по-новому “грають” у нових контекстах, можуть переосмислюватися і, таким чином, набувати нових семантичних відтінків [2, с. 17]. Навіть ті метафори, що перетворилися на штампи, мають здатність активно функціонувати у поточному дискурсі. Так, повтори та протиставлення метафор додають тексту емоційності та експресивності: *The walls between old allies on either side of the Atlantic cannot stand. The walls between the countries with the most and those with the least cannot stand. The walls between races and tribes; natives and immigrants; Christian and Muslim cannot stand. These now are the walls we must tear down. That is why America cannot turn inward. That is why Europe cannot turn inward. America has no better partner than Europe. Now is the time to build new bridges across the globe as strong as the one that bound us across the Atlantic* [8].

Американські політики вміло маніпулюють метафорами з меморіативною функцією: *And when we haven't done it, as in North Korea – let me just take one more example – in North Korea, we cut off talks. They're a member of the axis of evil. We can't deal with them* [12]. *As far as North Korea is concerned, our secretary of state, Madeleine Albright, went to North Korea. By the way, North Korea, most repressive and brutal regime probably on Earth. The average South Korean is three inches taller than the average North Korean, a huge gulag* [12]. Метафори “axis of evil” та “gulag” викликають у свідомості американців стійкі негативні емоції та асоціюються з комуністичним режимом, насильством, але ці емоції в даному контексті набувають нового значення та спрямовані на новий об'єкт – Північну Корею.

Вербальні засоби, які політики використовують у своїх промовах, завжди розраховані на цільову аудиторію. Так, виступ Б. Обами перед жителями Берліна пронизаний метафорами епохи холодної війни: *the Cold War, the Soviet shadow, Communism marching across Europe, the fall of the Berlin Wall, a battle of ideas against the communists, the shadows of yesterday*, які зосереджують емоції реципієнтів не на тих розбіжностях щодо світової політики, що виникли між Сполученими Штатами та Німеччиною останніми роками, а на тому періоді історії, коли між цими країнами існувала не лише плідна співпраця, але й спільний ворог.

У політичних текстах, що досліджувалися, функціонують також динамічні, індивідуальні метафори, які відрізняються від статичних непередбачуваністю, і є виявом індивідуальності, самостійності оцінок політичних реалій: *We saw racial tensions bubble to the surface during the week before the South Carolina primary* [11]. *We can dismiss Reverend Wright as a crank or a demagogue, just as some have dismissed Geraldine Ferraro, in the aftermath of her recent statements, as harboring some deep-seated racial bias* [11]. *You know, I've been called a maverick; someone who marches to the beat of his own drum. Sometimes it's meant as a compliment and sometimes it's not* [9]. *But we can't turn a blind eye to aggression and international lawlessness that threatens the peace and stability of the world and the security of the American people* [9]. *This is the moment when we must defeat terror and dry up the well of extremism that supports it* [8].

Кожна динамічна, індивідуальна метафора – “це духовний дотик, що викликає своєрідний стан благодаті” [5, с. 219], кожна повторена, статична лише підтверджує тезу про результативність, ефективність втілення за допомогою мови готових моделей світу у когнітивну систему реципієнта. Тим не менш, навіть статична метафора, що використовується в мовленні політика, може спонукати опонента до створення живої, яскравої метафори:

MCCAIN: How about a spending freeze on everything but defense, veteran affairs and entitlement programs. (...)

OBAMA: The problem with a spending freeze is you're using a hatchet where you need a scalpel [12].

Межа між динамічними та статичними метафорами у політичному дискурсі не досить чітка, оскільки найбільш вдалі динамічні, індивідуальні метафори з часом стають статичними, колективними; і навпаки, від статичних метафор можуть утворюватися динамічні індивідуальні похідні.

Політична метафора несе оцінне навантаження і тісно пов'язана з типом політичного мислення та з прийняттям політичних рішень [6, с. 237]. Отже, метафори можна розділити на ті, що виражають: 1) позитивну оцінку, наприклад: *This is the moment we must help answer the call for a new dawn in the Middle East* [8] – метафора “dawn” символізує початок нового життя, надію на світле

майбутнє; 2) негативну оцінку, наприклад: *This **orgy of spending** and enormous deficits you voted for almost all of his budgets* [12], у даному прикладі метафора “orgy of spending” не лише означає безконтрольні витрати, але й асоціюється з розгулом та вакханалією, і, таким чином, формує негативне ставлення адресанта до певних явищ політичного життя; 3) нейтральну оцінку, наприклад: *The worst thing we could do in this **economic climate** is to raise people’s taxes* [12].

Метафори, що використовуються в сучасному американському політичному дискурсі, відіграють значну роль у категоризації суспільно-політичних реалій. У результаті аналізу було виокремлено наступні семантичні типи метафор: 1) метафора подорожі – *Let me express my thanks to the historic slate of candidates who accompanied me on this **journey**, and especially the one who **traveled the farthest** – a champion for working Americans and an inspiration to my daughters and to yours – Hillary Rodham Clinton. I am grateful to finish this **journey** with one of the finest statesmen of our time, a man at ease with everyone from world leaders to the conductors on the Amtrak train he still takes home every night* [10]; 2) побутова метафора – *Yes, we must provide more **ladders** to success for young men who fall into lives of crime and despair* [10]; 3) метафора війни – *We will **attack the problem on every front*** [9]; 4) метафора будови – *Trade has been a **cornerstone** of our growth and global development* [8]; 5) транспортна – *Those stories – of survival, and freedom, and hope – became our story, my story; the blood that had spilled was our blood, the tears our tears; until this black church, on this bright day, seemed once more a **vessel carrying the story of a people** into future generations and into a larger world* [11]; 6) метафора гри – *We can pounce on some gaffe by a Hillary supporter as evidence that she’s **playing the race card**, or we can speculate on whether white men will all flock to John McCain in the general election regardless of his policies* [11]; 7) метеорологічна, природних катаклізмів – *We are more compassionate than a government that lets veterans sleep on our streets and families slide into poverty; that sits on its hands while a major American **city drowns before our eyes*** [10]; 8) землеробська – *We believe in low taxes; spending discipline, and open markets. We believe in rewarding hard work and risk takers and letting people keep **the fruits of their labor*** [9]; 9) метафора механізму – *This great national cause will create millions of new jobs, many in industries that will be **the engine of our future prosperity**; jobs that will be there when your children enter the workforce* [9]; 10) медична – *The reality of gun ownership may be different for hunters in rural Ohio than for those **plagued by gang-violence** in Cleveland, but don’t tell me we can’t uphold the Second Amendment while keeping AK-47s out of the hands of criminals* [10]; 11) географічна – *But they have helped shape the political **landscape** for at least a generation* [11]; 12) релігійна – *John McCain likes to say that he’ll follow bin Laden to **the Gates of Hell** – but he won’t even go to the cave where he lives* [10].

Сучасні політичні промови пронизані аргументативними, маніпулятивними та сугестивними технологіями, адже є результатом роботи цілої команди професійних спічрайтерів. Тому, метафора є хоча і дієвим, але лише одним із мовленнєвих засобів впливу на масову свідомість. Інші технології, в свою чергу, потребують детального вивчення і можуть стати предметом подальшого дослідження.

Література

1. Баранов А.Н., Казакевич Е.Г. Парламентские дебаты: традиции и новации. – М.: Знание, 1991. – 64 с.
2. Бурячок А.А. Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов’янських мов. – К., 1983.
3. Суровцев В.А., Сыров В.Н. Метафора, нарратив и языковая игра. Еще раз о роли метафоры в научном познании // *Методология науки. Становление современной научной рациональности.* – Томск: Изд-во ТГУ, 1998. – Вып. 3. – С. 186–197.
4. Тошович Б. Структура глагольной метафоры // *Stylistyka slowianska.* – Т. VII. – Opole, 1998. – С. 221–251.
5. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності). – Львів: Місіонер, 2000. – С. 219. – 300 с.
6. Чадюк О.М. Культурологічні й метафоричні аспекти виборчої кампанії 2002 року // *Система і структура східнослов’янських мов.* – К., 2003. – С. 236–239.
7. Bayley P. Live Oratory in the Television Age: The Language of Formal Speeches // G. Ragazzini, D.R.V.P. Miller eds. *Campaign Language: Language, Image, Myth in the U.S. Presidential Elections 1984.* – Bologna: Cooperativa Libreria Universitaria Editrice Bologna, 1985. – P. 77–174.
8. Full script of Obama’s speech. Berlin, Germany, July 24, 2008.
9. John McCain’s Acceptance Speech. St. Paul, Minnesota. September 4, 2008.
10. Obama B. The American Promise. Democratic Convention at Invesco Field Denver, Colorado. August 28, 2008.

11. Obama Race Speech. Remarks of Senator Barack Obama "A More Perfect Union". Constitution Center, Philadelphia, Pennsylvania, March 18, 2008. Speech Transcript.
12. US Presidential Campaign. Debate Transcript, September 26, 2008

УДК 398.4(410):81'38'42

КАТОЛІНА Н.В.
(Львів)

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДИСКУРСУ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАМОВЛЯНЬ

У статті зроблена спроба проаналізувати тексти англійських замовлянь як особливий тип обрядового дискурсу з огляду на положення функціональної стилістики і теорії комунікації.

Замовляння (так само як і забобони, прикмети, віщування, прорікання, чарування, тощо) при-таманні будь-якій розвинутій культурі як відгомін стародавньої народної творчості та вияв своєрідного усвідомлення людського буття у взаємодії з природою. Вони належать до фольклорного прошарку літератури і є колоритною інформативною спадщиною кожної розвинутої нації і етнічної групи, збереженою у вигляді текстів у письмовій і/або усній формі. Українські дослідники-фольклористи називають замовляння *молитвословом язичництва*, упродовж тисячоліть "відредагованим надтекстом спілкування Людини з Космосом" [3, с. 8]. Ця теза повною мірою може охарактеризувати природу і сутність англійських замовлянь, які взаємозв'язані з забобонними віруваннями, що саме і слугують матеріалом дослідження у цій публікації.

Згідно визначення, поданого у "Великому тлумачному словнику сучасної української мови", *замовляння* – це "за народними уявленнями, магичні слова, вислови, що мають чаклунську силу і якими замовляють" [1, с. 312]. Ми використовуємо цей термін у його ширшому (робочому для дослідження) значенні, у тому числі як тип обрядового дискурсу і текстовий різновид забобонних вірувань і пересторог. Це дає змогу розрізнити *пасивні замовляння* (ПЗ) і *активні замовляння* (АЗ), відповідно.

Забобонні вірування є, зазвичай, пасивними конструктами, оскільки лише застерігають від тих чи інших дій і вчинків, у той час як замовляння активні є формулою, молитвою, піснею, віршем, звертанням, які уже скеровані на ритуал або обряд щодо усунення небажаних наслідків діяльності людини, яка знехтувала віковичними застереженнями предків і накликала на себе біду.

Термін *забобони* отримав таке визначення як "віра в існування надприродних сил, у долю, ворожіння, віщування тощо, в основі якої лежать релігійні уявлення" [2, с. 282]. Крім нього, ми користуємось також робочим терміном *перестороги*, який визначається як "те, що перестерігає від чого-небудь (слова, дії, вжиті заходи тощо)" [2, с. 746].

Англійський термін *superstition* походить від латинського *superstes*. Серед інших значень цього слова зустрічається також і таке, що означає *вживання*. Вживане саме у цьому значенні, поняття "забобони" стало зручним для характеристики релігійних ідей, які продовжували жити і тоді, коли релігії, котрі їх породили, вже зникли. Зазвичай ці висловлювання використовувалися для того, щоб очорнити форми віри, які не узгоджувались з іншими або новими.

Забобонні вірування і замовляння мають глибоке коріння в історії Великої Британії, Англії зокрема, і беруть свій початок у кельтській культурі. Згодом значення, у якому вживалось слово *superstition* в Англії, частково попадає під вплив критичного ставлення протестантів до католицьких церковних обрядів, котрі розглядалися представниками протестантської церкви як такі, що нав'язуються їхнім власним тлумаченням християнських церковних ритуалів згідно Нового Заповіту. З часом поняття *superstition* здобуло нові значення і почало вживатись також і поза сферою впливу християнських віросповідань. Разом з тим, у часи так званої "чорної моровиці", яка поглинула Європу, Папа Римський Григорій I видав указ, аби у відповідь на чхання люди говорили один одному "God bless you" – фразу, котра мала би призупинити поширення цієї хвороби.

Питання взаємодії людського організму з оточуючим середовищем і біоенергетичними ритмами планети Земля набуло надзвичайної актуальності і за останні десятиліття. Не викликає сумніву вже той факт, що слово як одиниця комунікації має свої біоенергетичні ритми і закони функціонування залежно від свого позитивного чи негативного значення та емоційного навантаження, яким наповнює його мовець по відношенню до самого себе та одержувача інформації.